

VIIPURIN SUOMALAISEN
KIRJALLISUUSSEURAN
TOIMITTEITA

19

Arki, kirkko, artefakti

Viipurin kulttuurihistoriaa
Ruotsin ajalla (n. 1300–1710)

TOIM.
PETRI KARONEN

Kannen kuvat:

Hämeessä ja Viipurin läänissä 1630-1650-luvulla toimineen maanmittari Anders Strengin (k. n. 1644) vuoden 1640 tienoilla laatima Viipurin asemakaava (O. A. Oxehufwudin jäljennös 1800-luvun jälkipuoliskolta).

Museovirasto: Historian kuvakokoelma

Johan Grummellierin (mestari 1682-1701/1707) valmistama barokkinen juomakannu.

Reitzin säätöön kokoelmat.

Viipurin Suomalaisen Kirjallisuusseuran Toimitteita 19

Arki, kirkko, artefakti - Viipurin kulttuurihistoriaa Ruotsin ajalla (n. 1300-1710)

Toimittanut: Petri Karonen

Graafinen suunnittelu ja taitto: Eemeli Nieminen

ISBN (painettu): ISBN 978-952-67216-4-4

ISBN (PDF): ISBN 978-952-67216-5-1

ISSN: 1236-4304

Painettu: 2017, Juvenes Print

Painosmäärä: 200kpl

Ensimmäinen painos.

Julkaisija: Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura, Helsinki

MATRIKKELI: VIIPURIN LUKION LEHTORIT 1641-1710

SIMO HEININEN

Lyhenteet: S = syntynyt; K = kuollut; Vht = vanhemmat; Pso = puoliso; L = lapsi; hpK = hiippakunta; khra = kirkkoherra; kpl = kappalainen; trov = tuomiorovasti; Yo = ylioppilas; Ylim. = ylimääräinen.

Agrelius, Martinus Eri (k. 1661)

S Torpa, Västmanland, K (haud. 8.12.) 1661 Viipuri. Vht Torpan (Västeråsin hpk) khra Ericus Petri Angermannus.

Yo Upsala 1647, Turku 1652, maist. 1661. Matematiikan ja runouden lehtori 22.8.1659.

Pso 12.11.1661 Kristina Nycopensis (tämän 1. av.; 2. pso 20.1.1663 lehtori Benjaminus Simonis Krook), vht piispa Nicolaus Nycopensis ja Katarina Iheringia.

Lähteet: Akiander 1866, 320; Durchman (utg.) 1929, 137; Kotivuori 2005, #884.

Alopaeus, Arvidus (1651-1722)

S. 16.3.1651 Jääski, K 16.1.1722 Porvoo. Vht Jääsken kpl Magnus Bartholdi Kettunius ja Margareta Bertillsdotter.

Yo Turku 1677, Upsala 1682, maist. Turku 1682. Lukion ylim. lehtori 1684, triviaalikoulun konrehtori 1687. Kaunopuheisuuden lehtori 24.8.1688. Vih. papiksi 1688. Porvoon khra 1698. Porvoon konsistorin esimies 1710. Paossa Ruotsissa 1713-1721.

Kirjallinen tuotanto: SKB 271-274.

Pso 4.6.1695 Katarina Carstenius, vht Porvoon khra Ulric Carstenius ja Elisabet Boisman.

L Katarina S 10.7.1702, pso 1721 Saarijärven khra Clemens Sirelius; Margareta S 22.2.1705, K 21.3.1765. Pso 1 1721 Pielisjärven khra Joakim Cleve K 11.11.1729, pso 2 1731 Tohmajärven khra Johan Wittstock K 13.1.1734, pso 3 1738 Rantasalmen khra Johan Kyander; Maria S 20.1.1710, K 1758. Pso Tohmajärven kpl Johan Wegelius; HenriK S 17.3.1712, K 30.8.1787, Liperin kpl; Arvid, K ennen 1721.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 89, II, 51; Koskenvesa 1977, 70-80; Tarkiainen 1985, 17; Kotivuori 2005, #2548.

Alopaeus, Magnus Magni (1675-1716)

S. 1.12.1675 Jääski, K 5.6.1716 Viipuri. Vht Jääsken kpl. Magnus Alopaeus ja Brita Fabricius.

Yo Turku 1695, maist. 1700. Viipurin tuomiokapitulin notaari 1702. Lukion ylim. lehtori 22.3.1705, matem. ja run. lehtori 20.11.1705. Vih. papiksi 1.5.1708. Viipurin trov. 6.7.1710.

Pso 1 8.1.1703 Katarina Franseen K 18.7.1709, vht käkisalmelainen kauppias Frans Franseen ja Katarina Starck, pso 2 25.8.1710 Elisabet Tesche S. 22.7.1690, K 21.11.1778, vht raatimies Hans Tesche ja Margareta Sutthoff.

L Magnus S 24.12.1703, K 4.1.1707; Johannes S 23.3.1705, K 23.12.1706; Frans S 13.4.1708, K 1769, kauppias; Magnus S 5.5.1709; Johan David S 29.6.1711, K 8.3.1767, Leppävirran khra; Brita Elisabeth S 18.3.1713, pso 1 29.6.1732 lappeenrantalainen kauppias Klas Jacob Claudelin, pso 2 1750 lappeenrantalainen kauppias HenriK Schmidt; Magnus S 27.9.1716, K 25.1.1790, Viipurin trov.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 II, 37, 418-419; Astala 1952; Tarkiainen 1983, 17-22; Kotivuori 2005, #4141.

Berner, Gustavus Johannis (k. 1716)

S Räisälä, K 9.2.1716 Nora, Ångermanland. Vht Räisälän khra Johan Berner ja Anna Stråhlman.

Yo Turku 1673, maist. 1679. Kaunop. lehtori 1680, matem. ja run. lehtori 1682, kaunop. lehtori uudestaan 1685. Hollolan khra 1688. Pakeni 1713 tai 1714 Ruotsiin.

Pso 1 Anna Eosander K 6.2.1691, pso 2 Anna Carstenius, vht Porvoon khra Ulric Carstenius ja Elisabet Boisman.

L Brita S 1687, K 5.10.1759; Helena K 1742, pso 1 1705 Orimattilan khra Anders Orraeus K 22.10.1706, pso 2 1708 Orimattilan khra Anders Herkepeus K 1718; Anna, pso lukion vt. lehtori Johan Muur K 6.8.1710; Sofia; Katarina K 1777, pso kapteeni Johan Gyllenbögél; Elisabet K 1779, pso 1 Kesälähden khra Matthias Aurenus K 2.8.1731, pso 2 Kesälähden khra Johan Lagus K 20.4.1735, pso 3 Rautalammin khra Johan Weckman; Ulrika, pso nimismies Johan Björkstén; Johan; Fredrik K 25.9.1762, Mäntyharjun khra; Margareta; Maria.

Lähteet: Akiander 1866, 319; Akiander - Voipio 2008 I, 190, 332; Rimpiläinen 1978, 98; Kotivuori 2005, #2265.

Boisman, Henricus (k. 1688)

S Viipuri, K 1688 Käkisalmi. Vht Viipurin oikeuspormestari Reinhold Boisman.

Yo Tartto 1631, maist. 1635. Viipurin triviaalikoulun rehtori 1635. Kaunop. lehtori 1641, 2. teol. lehtori 1648. Rehtori 1643, 1647, 1652. Käkisalmen khra ja rov. 1653.

Valtiopäivämies 1635, 1642, 1647.

Pso Katarina Barckhusen, vht raatimies Didrik Barckhusen vanh. ja Beata Olafsdotter.

L Agneta K (haud. 7.4.) 1707 Käkisalmi, pso Käkisalmen rykmentin kapt. Peter Gyllenspång; Didrik K 1699, nimismies; Jakob K (haud. 20. 1.) 1710 Käkisalmi, kruununvouti; Maria, pso Kymenkartanon vouti HenriK Cornelius.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 340; Kuujo 1958, 167; Nuorteva 1997, 371; Kotivuori 2005, #U12.

Brumerus, Ericus Erici (k. 1720)

S 11.2.1669 Helsinki, K 1.4.1720 Björkö (Smoolanti). Vht helsinkiläinen porvari Erik Henriksson Finn.

Yo Turku 1692, maist. 1697. Logiikan ja fysiikan lehtori 1698. Vangittiin Viipurissa 1710. Pakeni, Porvoon ylim. konsistorin jäsen 1711-1712. Kesällä 1712 Helsingin triviaalikoulun rehtorina.

Pakeni Ruotsiin, Tukholmassa 1714 Turun piispan Johannes Gezelius nuoremman johtamassa tuomiokapitulissa. Björkön (Växjön hiippak.) khra 1718.

Valtiopäivämies 1713-1714.

Pso Katarina Burtz K 1722, vht helsinkiläinen kauppias Johan Burtz ja Katarina Winblad.

L pikkulapsi K (haud. 10.8) 1700; Karl S 1702; Erik; Maria; Kristian S 1717. Leski ja lapset hukkuivat Norrköpingin ja Tukholman välillä, kun he olivat aikeissa palata Suomeen 1722.

Lähteet: Akiander 1866, 322; Virdestam 1921-1934 VI, 335; Koskenvesa 1977, 76; Rimpiläinen 1979, 42; Kotivuori #3818.

Bruzelius, Nicolaus Laurentii (1669–1737)

S 12.6.1669 Bruzån kartano, Hängeryd (Smoolanti), K 20.8.1738 Huaröd (Smoolanti). Vht Lars Nilsson.

Växjön koulussa 1680. Yo Turku 1694, maist. 1700. Prof. Petrus Laurbecchiuksen lasten kotiopettaja. Seurasi Laurbecchiusta 1698 Viipuriin. Viipurin triviaalikoulun rehtori 26.4.1699. Pyhien kielten lehtori 19.6.1705. Matthias Martinius vihki papiksi Viipurissa 15.8.1710 ("med ed för ryska tsaren"), David Lund vihki uudestaan Porvoossa 27.9.1711. Pakeni Ruotsiin. Huarödin ja Svensköpin (Lundin hiippak.) khra 21.10.1712.

Pso 23.1.1700 Katharina Pryss K 1736, vht Kemiön khra Anders Pryss ja Margareta Pratania. L Maria, pso Visingön koulun rehtori Carl Schierling; Nils S 14.2.1709, K 17.6.1788, Trelleborgin khra; Jonas S 11.2.1714, K 11.11.1787, Össjön khra; Johan S 23. 5.1718, K 17.1.1791, Bösarfin ja Simlingen khra. Yksi poika ja yksi tytär kuolivat pieninä Viipurissa.

Lähteet: Alopaeus 1804–1817, 497–498; Akiander 1866, 324; Rimpiläinen 1979, 42; Kotivuori 2005, #4034.

Carstenius, Henricus Henrici (1612–1683)

S 25.5.1612 Helsinki, K 6.5.1683 Viipuri (haud. 3.6. tuomiokirkkoon). Vht Helsingin oikeuspormestari HenriK Fredriksson Carstens ja Anna Henriksdotter Vitikka.

Turun katedraalikoulussa 1629. Vih. papiksi Turussa 1632. Opintoja Rostockin ja Wittenbergin yliopistoissa 1633. Turun vt. khra 1634, kpl 1635. Porvoon khra 1641. Maist. Turku 1653. Viipurin trov. 9.2.1667, astui virkaan 1.5. 1669. 1. teol. lehtori 17.3.1670. Viipurin piispa 30.4.1679. Piispanvihkimys Turun tuomiokirkossa 11.3.1680. Eläkkeelle 9.3.1681.

Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 821–830.

Pso 1 15.6.1637 Margareta Schäfer K 28.2.1644, vht Turun pormestari HenriK Schaefer ja Margareta Wernberg, pso 2 26.8.1645 Katarina Schmidt K 1705, vht Viipurin raatimies Hans Schmidt ja Katarina Cröell.

L Henrik, yo Turku 1658, Tartto 1665; Petrus S 1646, K 1712, Viipurin trov.; Katarina, elossa 1693, pso 1673 Johan Munck; Anna S 1660, K 1715, pso Viipurin pormestari Petter Fremling. Lisäksi 1. avioliitosta tytär, 2. avioliitosta 5 poikaa ja 4 tytärtä, jotka kuolivat nuorina.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 39; Bång 1684; Lundén Cronström 1963, 15–16; Nuorteva 1997, 376–381; Heininen 2001; Väänänen 2003; Heininen 2003; Kotivuori 2005, #970.

Carstenius, Petrus Henrici (1646–1712)

S 1646 Viipuri, K (haud. 19.4.) 1712 Viipuri. Vht Viipurin piispa Henricus Carstenius ja Katarina Schmidt.

Yo Turku 1665, Upsala 1668, Rostock 1672, maist. 1674. Logiikan ja fysiikan lehtori 1672.

Viipurin triviaalikoulun rehtori 1673. Pyhien kielten lehtori 3. 5.1675. Nevanlinnan khra 1676, rovasti 11.3.1676. Viipurin trov. ja 1. teol. lehtori 21.3.1683. Lukion rehtori 1685, 1690, 1696, 1700, 1704. Erotettu virasta 18.11.1708.

Valtiopäivämies 1675.

Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 831–837.

Pso Katarina Thauvonia, elossa sokeana pakolaisena Ruotsissa 1714, vht piispa Abraham Thauvonius ja Beata Iheringia.

L Henrik, auditööri 1705; Abraham K 13.6.1727, Säämingin khra; Petrus K 1711, majoitusmestari; Johan, ylioppilas Turussa 1702; Ulric S 1688, K ennen 1722, kapteeni; Georg S 1689, K maalisk. 1694; Joakim, S 1691, K maalisk. 1694; Beata Katarina; Anna Kristina K ennen 1728, pso 1700 Viipurin pormestari Jonas Lippius.

Lähteet: Akiander 1868–1869 II, 411; Castrén 1927; Koskenvesa 1976; Heininen 2003; Kotivuori 2005, #1743.

Dahlman, Ericus Zachariae (k. 1713)

S Viipuri, K 1713 Vesilahti. Vht Lappeen lainlukija Zacharias Martinsson Dahlman.

Yo Turku 1692, maist. 1700. Viipurin tuomiokapitulिन notaari 1698. Historian ja moraalin lehtori 1701. Rehtoriksi lokak. 1706 kaupungin piirityksen aikana. Matthias Martinius vihki papiksi Viipurissa 15.8. 1710, David Lund vihki uudestaan Porvoossa 27.9.1711. Vehkalahden khra 1709. Turun tuomiokapitulissa 12.7.1712. Kuoli pakomatalla Vesilahdella 1713.

Pso Maria Starck. L Gustaf, henkivartiokaartin kirjuri.

Lähteet: Akiander 1866, 324; Akiander - Voipio 2008 I, 110; Rimpiläinen 1979, 42.

Forstadius, Arvidus Henrici (k. 1683)

S Helsinki, K (ennen 22.2.) 1683 Viipuri.

Yo Turku 1647, maist. 1653. Viipurin triviaalikoulun opettaja 1648. Kreikan kielen lehtori 1652. Erotettiin virasta 1655 raastuvanoikeuden tuomittua hänet mustan magian harjoittamisesta, mutta otettiin takaisin Turun hovioikeuden vapauttavan tuomion jälkeen. 2. teol. lehtori 1659, 1. teol. lehtori ja trov. 1679. Rehtori 1658, 1659, 1660, 1666, 1673, 1678. Valtiopäivämies 1659–1660, 1672.

Pso 1 20.7.1653 NN von Broken, vht raatimies HenriK von Broken, pso 2 3.12.1661 Sigrid Henriksdotter Gudrath, vht tullinspehtori HenriK Gudrath.

L Sigrid, pso 9.5.1682 Mäntyharjun khra Matthias Mollerus; Henrik, asianajaja Viipurissa; Karin; pikkulapsi K (haud. 17.1.) 1656; poika K (haud. 2.11.) 1662; tytär K (haud. 27.1.) 1663; EriK Johan K (haud. 2.7.) 1672; Arvid K 1696, Pähkinälinnan khra.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 II, 417; Durchman (utg.) 1929, 109, 137, 141, 166; Heikkinen 1969, 115–131; Jansson 1995, 77; Kotivuori 2005, #592.

Gestrinius, Ernestus (1663–1739)

S 1663 Nurmijärvi, K 21.3.1739 Tuna (Taalainmaa). Vht Nurmijärven khra Thomas Gestrinius ja Brita Greek.

Yo Turku 1687, maist. 1694. Viipurin triviaalikoulun rehtori 1696. Pyhien kielten lehtori 1698. Jääsken khra 18.7.1705. Pakeni ensimmäisen kerran 1706 ja lopullisesti 1710. Tunan ja Stafbyn (Upsalan arkkihiippak.) khra 1718. Palasi 1724 Jääskeen, mutta lähti takaisin Ruotsiin.

Pso Kristina Schultz.

L pikkulapsi K (haud. 8.7.) 1701; Brita, pso Tunan khra Laurentius Halenius; Kristina, pso kornetti Alexander Ernst Ekman.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 301; Durchman (utg.) 1929, 202; Rimpiläinen 1978, 105; Kotivuori 2005, #3447.

Heinricius, Andreas Henrici (k. 1673)

S Viipuri, K (haud. 9.3.) 1673 Viipuri. Vht Lappeen yllisen kihlakunnan kruununvouti HenriK Jönsson Korhonen ja Margareta Andersdotter.
Taipalsaaren kpl 1654. Yo Turku 1655, maist. 1661. Log. ja fys. lehtori 1661, 1. teol. lehtori 1668.
Jääsken khra 1670.
Valtiopäivämies 1664.
Pso 6.1.1658 Katarina Thesleff, vht tuomiorovasti Claudius Thesleff ja Anna Eriksdotter.
L Andreas, Rantasalmen khra K 1729; Margareta K 1724, pso Karjalan rakuunoiden ratsumestari Otto Reinhold Brusin; poika K (haud. 4.1.) 1663; pikkulapsi K (haud. 23. 1.) 1663; lapsi K (haud. 31.5.) 1663; Elisabet K (haud. 11.1.) 1666; tytär K (haud. 17.3.) 1671.
Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 299–300; Durchman (utg.) 1929, 141, 144, 156, 160; Lundén Cronström 1963, 36; Kotivuori 2005, #1084.

Heinricius, Andreas nuor. (k. 1729)

S Viipuri, K 14.9.1729 Rantasalmi. Vht Jääsken khra Andreas Heinricius vanh. ja Katarina Thesleff.
Yo Turku 1690, maist. 1694. Viipurin tuomiokapitulun notaari 1696. Kaunop. lehtori 1698.
Rantasalmen khra 1704.
Valtiopäivämies 1723.
Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 1884–1887.
Pso 1 Magdalena Flachsenius S 1675, vht prof. Jakob Flachsenius ja Susanna Meisner, pso 2 1710 Maria Rosendahl.
L Anders S 1700, K 16.5.1756, Mikkelin khra; Magdalena S 1700, pso 1 1719 Rantasalmen kpl EriK Collanus K 1736, pso 2 1738 Rantasalmen kpl Klas Fegman; Katarina, pso Karjalan eskadroonan majuri Sven Duncker; Johannes K (haud. 12.4.) 1707; Jakob K 13.5.1746, Helsingin koulun konrehtori; Gabriel K 1785, Turun akatemian apulainen; Peter S 1716, K 7.12.1787, Rantasalmen koulun rehtori; HenriK K 25.1.1748, Mikkelin koulun konrehtori.
Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 223–224; Kotivuori 2005, # 3665.

Heintzius, Paulus Matthiae (k. 1705)

S Savitaipale, K 7.5.1705 Viipuri.
Yo Turku 1667, maist. 1677. Viipurin triviaalikoulun rehtori 1675. Pyhien kielten lehtori 1676.
Jääsken khra 1680.
Pso 1 Anna Olofsdotter Rohianus K (haud. 9.5.) 1697, vht Ruokolahden khra Olaus Rohianus, pso 2 Katarina Harnesköld K 1699, pso 3 Elisabet Pratana K (haud. 26.3.) 1699, vht prof. Johannes Pratanus ja Maria Isaksdotter Rothovius.
L Anna K 20.2. 1760, pso Joroisten khra Kristofer Bonsdorff; Elisabet K 25.1.1744, pso Käkisalmen koulun rehtori Gustaf Solitander; Katarina S 1685, pso Joutsenon khra Gustaf Lilius; Johan S 8.9.1690; Kristina S 9.10.1692; Michael; Paul; Katarina Elisabet S 23.2.1699, pso 28.10.1725 rakuunarykmentin korpraali Jakob Zitting.
Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 301; Durchman (utg.) 1929, 189, 195; Kotivuori 2005, #1903.

Helsingius, Georgius Marci (1662-1741)

S 12.10.1662 Viipuri, K 21.5.1741 Porvoo. Vht Jääsken khra Marcus Helsingius ja Elisabet Holst. Yo Turku 1679, Upsala 1687. Maist. Turku 1692. Viipurin tuomiokapitulिन notaari 1692. Pyhien kielten lehtori 1694. Siikaniemen khra 1695. Mikkelin khra 1697. Väliaikaisen konsistorin preeses Mikkelissä 1711-1713. Paossa Ruotsissa. Porvoon khra 5.7.1722, trov. 1724.

Valtiopäivämies 1710.

Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 1897-1898.

Pso Beata Schmidt S 16.3.1676, K 4.3.1730 (tämän 2. av.; pso 1 1694 Siikaniemen khra Petrus Ristelius K 1695), vht raatimies HenriK Schmidt ja Margareta Mums.

L Mårten K 1733, Porvoon tuomiokapitulिन notaari; HenriK S 1701, K 30.8.1757, lisalmen khra; Georg K 13.3.1764, Rantasalmen khra; Katarina K 1742, pso 1727 Porvoon piispa Johan Nylander; Johan, Helsingin kaupunginsihteeri; Gustaf K Porvoo 18.1.1740, Turun yliopiston matematiikan dosentti; Daniel S 1717, K 12.8.1774, kuninkaallinen sihteeri ja antikviteettikollegion asessori; Elisabet, pso 1 1712 Mikkelin konsistorin notaari Johan Magni Alopaeus K 1713, pso 2 20.10.1720 Alftan (Upsalan arkkhiippak.) khra Michael Fant; Margareta, pso Porvoon raatimies Johan Berndt Rahling.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008, 89-90; Lempiäinen 2000; Kotivuori 2005, #2759.

Helsingius, Marcus Georgi (k. 1678)

S. Uudellamaalla. K 1678 Jääski. Vht Georg Helsingius.

Yo Turku 1655, maist. 1661. Viipurin triviaalikoulun rehtori 1659. Pyhien kielten lehtori 1668. Jääsken khra 1675.

Kirjallinen tuotanto: SKB nro 1899

Pso Elisabet Holst.

L Johan, luutn.; Anna K (haud. 26.1.) 1734, pso 22.11.1705 Mikkelin khra Gustaf Stubbe; Maria; Katarina; Georgius S 12.10.1662, K 21.5.1741, Porvoon trov.; Markus; pikkulapsi K (haud. 25.7.) 1673; Jakob, Siikaniemen kpl 1695; Elisabet, pso 1 Taipalsaaren khra Samuel Alopaeus K 1689, pso 2 Puumalan kpl Lars Rosenius.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 300, 305, II, 204, 355, 436; Durchman (utg.) 1929, 171; Rimpiläinen 1978, 143; Kotivuori 2005, #1072.

Klingius, Magnus Nicolai (1612-1666)

S 1612 Norrköping, K 14.3.1666 Skärkind, Itä-Götanmaa. Vht pormestari Nils Jonsson ja Elisabeth Jespersdotter.

Yo Upsala 1632, Turku 1645, Rostock 1646, Greifswald 1647, maist. 1648. Log. ja fys. lehtori 1644. Linköpingin lukion kaunop. lehtori 1649. Skärkindin (Linköpingin hiippak.) khra ja rov. 1651.

Valtiopäivämies 1652.

Pso 1647 Anna Bjugg S 1626, K (haud. 18.7.) 1688, vht piispa Petrus Bjugg ja Maria Kylander.

L Gertrud, pso Askebyn khra Andreas Aschanius; Katarina K (haud. 8.5.) 1720, pso Skärkindin khra Magnus Sommelius; Per S (kast. 14.6.) 1655; Lisbeth S (kast. 2.5.) 1658; Elin, pso Norrköpingin koulumestari Georg Borenius; Jesper S (kast. 26.4.) 1663; Jonas S (kast. 23.5.) 1665.

Lähteet: Westerlund-Setterdal 1915-1933 III, 21; Callmer 1988, #874.

Krook, Benjaminus Simonis (k. 1675)

S Pähkinälinna, K 1675 Nevanlinna. Vht Pähkinälinnan khra Simon Marci Krook ja Anna.
Yo Turku 1648, Tartto 1651, Upsala 1654. Maist. Turku 1664. Pyhien kielten lehtori 1659.
Nevanlinnan khra 13.10.1668.

Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 2214–2217.

Pso 1 4.12.1660 Wendla Thesleff K (haud. 20.10.) 1661, vht Viipurin trov. Claudius Thesleff ja
Anna Eriksdotter, pso 2 20.1.1663 Kristina Nycopensis (tämän 2. av., pso 1 lehtori Martinus
Agrelius K [haud. 8. 12.] 1661), vht piispa Nicolaus Nycopensis ja Katarina Iheringia.

L Nicolaus K 8.2.1722, Saarijärven khra; Johannes K 1717, Soikinän khra.

Lähteet: Akiander 1866, 323; Durchman (utg.) 1929, 132, 136; Väänänen 1987, 218–219;
Paaskoski 2003; Kotivuori 2005, #1691; Akiander - Voipio 2008 II, 265.

Lacmannus, Barthollus Johannis (k. 1679)

S Jääski, K 22.11.1679 Jääski. Vht Jääsken khra Johannes Thomae Lacmannus ja Brita
Bertillsdotter.

Yo Turku 1641, Upsala 1647. Maist. Turku 1650. Dir. cantus ja Viipurin tuomiokapitulini notaari
1649. Lukion ylim. lehtori 1650, kaunop. lehtori 1653. Rehtori 1667. Jääsken khra 1679.

Valtiöpäivämies 1668.

Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 2237–2239.

L Pikkulapsi K (haud. 9.4.) 1656; Anna K (haud. 25.11.) 1660; Carolus K (haud. 25.1.) 1692,
lukion apuopettaja.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 300; Lackman 2003; Kotivuori 2005, #2760.

Laghe, Magnus (k. n. 1697)

S. Smoolanti, K viim. 1697 Viipuri.

Yo Turku 1665, maist. 1672. Piispa Thauvoniuksen kutsusta vanhan trov.

Henrik Carsteniuksen apulainen 1679. Pyhien kielten lehtori 1681, 2. teol. lehtori 1694.
Rehtori 1684, 1689 ja 1695.

Pso Elisabet Boisman (tämän 2. av.; 1. pso Porvoon khra Ulric Carstenius K 1678).

Lähteet: Akiander 1866, 319; Simolin 1909, 418–419; Laasonen 1983, 42, 87; Kotivuori 2004,
#1759.

Laurbecchius, Carolus Petri (1677–1723)

S 1677 Turku, K 5.9.1723 Linköping. Vht piispa Petrus Laurbecchius ja Maria Pratana.

Yo Turku 1691, maist. 1703. Kaunop. lehtori 1704. Mukana piispa David Lundin
tarkastusmatkalla Savossa 1710, avusti 1712 Johannes Gezelius nuorempaa Turussa
Viipurin hiippakunnan asioiden hoidossa. Pakeni Ruotsiin viimeistään 1713. Linköpingin
lukion 2. teol. lehtori 1714, 1. teol. lehtori 1721.

Pso Margareta Flachsenius S 1695, K 24.11.1763, vht prof. Johan Flachsenius ja Elisabet
Arensbeck.

L Per Johan K 1743, tykistön kirjuri Tukholmassa; Maria S 25.10.1713, K 11.3.1716; Hedvig S 1714,
K 1.1.1767, pso 24.8.1738 Väderstadin (Linköpingin hiippak.) khra Andreas Palmeroth; Karl
S 7.6.1718, K 28.18.1778, Hällestadin (Lundin hiippak.) khra.

Lähteet: Akiander 1866, 320; Rimpiläinen 1979, 41; Kotivuori 2005, #3757.

Limatius, Nicolaus (k. 1705)

S Saarijärvi, K 13.10.1705 Viipuri. Vht nimismies Petter Liimatainen ja Karin Hansdotter.
Yo Turku 1684. Maist. Tartto 1693. Matem. ja run. lehtori 1694.
Pso Margareta Thorwöste, eli leskenä Turussa 1743, vht Fiskarsin patruuna Petter Thorwöste
ja Helena Rosendal.
L Petter K 22.3.1755, luutn.; pikkulapsi K (haud. 1.6.) 1699.
Lähteet: Akiander 1866, 321; Durchman (utg.) 1929, 195; Kotivuori 2005, #3131.

Martinius, Matthias (1655-1728)

S 2.2.1655 Tuulos, K 1.9.1728 Hauho. Vht ratsutilallinen Mårten
Knutsson ja Brita Larsdotter.
Yo Turku 1678, Upsala 1682. Kaunop. lehtori 16.3.1688, log. ja fys. lehtori 18.7.1688, 2. teol.
lehtori 1697. Vih. papiksi 23.4. 1699.
Piispa David Lundin jätettyä hiippakunnan keväällä 1710 Martinius johti tuomiokapitulia
Viipurin piirityksen aikana ja sen jälkeen. Hän vihki 15.8.1710 miehittäjien käskystä
seitsemän pappia, mutta Lund ei hyväksynyt ordinaatioita ja vihki nämä papit uudestaan
Porvoossa 27.9.1711. Hauhon khra 11.6.1711. Pakeni 1713 Ruotsiin, palasi 1722. Länsipohjassa
8.1.1719 kokoontunut Viipurin hiippakunnan pakolaistuomiokapituli sekä Martinius itse
monissa anomuksissaan ehdottivat leskikuningattarelle, että hänet nimitettäisiin Viipurin
hiippakunnan piispaksi.
Valtiopäivämies 1719.
Kirjallinen tuotanto: SKB nrot 2548-2552.
Pso 1 23.10.1688 Kristina Rönn K 28.11.1690, vht turkulainen raatimies Jacob Rönn; Pso 2
12.3.1693 Katarina Wallin, vht Annerstan (Smoolanti) khra Johan Wallin.
L Martin S 1689, K 31.8.1767, Hauhon khra; Henrik, luutnantti; Brita S 2.10.1694, pso Hattulan
khra Håkan Lundbeck; Anna Katarina, pso Hämeen läänin jalkav. rykm. past. Lars
Åkerstedt; Matthias, Porvoon tuomiokapitulin notaari, Haminan pormestari; Johan, Turun
läänin manttaalikomissaari.
Lähteet: Alopaeus 1804-1817, 289-302; Akiander - Voipio 2008 I, 131; Simolin 1909, 80-83,
171-172; Tarkiainen 1927; Lehtinen 1969, 140-141; Koskenvesa 1976, 10-13; Koskenvesa
1977, 73-74; Rimpiläinen 1979, 41; Laasonen 1983, 40; Vihonen 1983; Laine T 2004;
Kotivuori 2005, #2637.

Nycopensis, Joachimus Nicolai (k. 1671)

S Turku, K 30.11.1671 Viipuri. Vht piispa Nicolaus Nycopensis ja Katarina Iheringia.
Yo Turku 1650, Upsala 1660, maist. Turku 1664. Matem. ja run. lehtori 1662, fys. ja log. lehtori
1668.
Pso 1 Anna, pso 2 Maria Meier.
L Tytär K (haud. 8.8.) 1665; Joachim K (haud. 16.4.) 1671.
Lähteet: Akiander 1866, 320; Durchman (utg.) 1929, 154, 161, 163; Kotivuori 2005, #744.

Nycopensis, Samuel Nicolai (1658-1688)

S 1658 Turku, K (haud. 12.9.) 1688 Parikkala. Vht piispa Nicolaus Nycopensis ja Katarina Iheringia.
Yo Turku 1674. Kaunop. lehtori 1682. Parikkalan khra 1685.

Pso Kristina Otontytär.

L Nils K 1745, ratsumestari.

Lähteet: Akiander 1866, 319; Akiander - Voipio 2008 II, 150; Durchman (utg.) 1929, 178.

Peuronius, Andreas Eri (k. 1697)

S Laukaa. K 25.3.1697 Viipuri. Vht Laukaan khra Ericus Jordanis Peuronius.

Yo Turku 1687, maist. 1694. Pyhien kielten lehtori 1695. Nevanlinnan khra 26.2.1697.

Lähteet: Akiander 1866, 323; Väänänen 1987, 253.

Printz, Jacobus Nicolai (k. 1713)

S Käkisalmi, K 1713 pakomatalla Pohjanmaalla. Vht Kurkijoen komendantti Nils Olofsson
Printz ja Elisabet Blankenhagen.

Yo Turku 1677. Viipurin koulun rehtori 1692. Hist. ja mor. lehtori 14.8.1696. Pyhtään khra 1701.

Kirjallinen tuotanto: SKB nro 3098.

Pso Maria Hoppenstång K 1726.

L Sofia S (kast. 15.11.) 1706, K 1747, pso Saarijärven khra Georg Wallgren; Katarina, pso Hollolan
khra Benedikt Krook; Kristina, pso 1 Sipoon kpl Erik Caselius K 23.6.1730, pso 2 24.6. 1732
Mäntsälän khra Johan Elg; Anna Elisabet S 26.10.1706, K 19.4.1791, pso Pielisjärven khra
Jakob Stenius vanh.; Jakob, Mikkelin maasihteeri; HenriK S 1708, Rantasalmen koulun
kollega; Elisabet, pso jalkaväkirykmentin luutn. Paul Johan von Schippen; Karl, sihteeri.

Lähteet: Akiander 1866, 324; Akiander - Voipio 2008 II, 83, 191, 215, 228-229, 266; Simolin
1909, 239; Kotivuori 2005, #2549.

Rachlitius, Johannes Casparides (1593-1657)

S. 1593 Bautzen (Sleesia), K (haud. 14.6.) 1657 Viipuri.

Matem. ja run. lehtori 1652.

Yo Upsala 1621.

Kirjallinen tuotanto: Collijn 1942-1944, 754.

Pso Elisabeth Brookhoff K (haud. 25.1) 1673.

L Johannes K 1679, Kurkijoen khra; Jacob.

Lähteet: Akiander 1866, 320; Akiander - Voipio 2008 I, 389; Durchman (utg.) 1929, 122, 169.

Ristelius, Benedictus Magni (k. 1655)

S Itä-Götanmaa, K (haud. 29.4.) 1655 Viipuri.

Yo Upsala 1640, Rostock 1648, maist. 1649.

Kreikan kielen lehtori 1648, log. ja fys. lehtori 1652.

Pso Karin (tämän 1. av., pso 2 Tukholman kaupungininsinööri Johan Holm), vht piispa
Petrus Bjugg ja Maria Kylander.

L Petrus K 1695, Siikaniemen khra.

Lähteet: Akiander 1866, 322; Durchman (utg.) 1929, 105; Hormia 1956, 82; Callmer 1988, nro 883.

Serlachius, Johannes (1658-1729)

S 21.2.1658 Porvoon pitäjä, K 5.2.1729 Östra Husby, Itä-Götanmaa. Vht vuorimestari Johan Danielsson ja Anna Thorwöste.

Yo Turku 1674, Upsala 1679. Petrus Bång vihki Tukholman Jaakobin kirkossa valtaneuvos Claes Rålambin kotipapiksi 20.10.1681. Maist. Turku 1682. Viipurin lukion apul. 1683, matem. ja run. lehtori 12.5.1684. Käkisalmen khra ja rov. 5.2.1689. Helsingin khra 19.4.1711. Pakeni 1713 Tukholmaan. Östra Husbyn (Linköpingin hiippak.) khra 2.5.1715, Vikbolandin rovastikunnan lääninrov. 1717.

Valtiopäivämies 1686, 1713, 1723, 1726-1727.

Kirjallinen tuotanto: SKB nro 3386.

Pso 1 16.12.1689 Christina Stjernhoff S 1671, K 20.8.1695, vht Tukholman alikäskynhaltija Georg Stjernhoff ja Christina Mylonius, pso 2 29.7.1696 Brita Magnusdotter Larsson K 8.3.1701, vht hovioikeuden asessori Magnus Larsson ja Brita Kinninmundt, pso 3 29.12.1701 Maria Laurbecchius S 7.7.1683, K 24.8.1756, vht Viipurin piispa Petrus Laurbecchius ja Maria Pratana.

L tytär S ja K 1694; Brita S 29.4 1699, K (haud. 29.7.) 1699; Anna Kristina S (kast. 22.7.) 1700); Anna Maria S 10.11.1702, K 1775, pso Östkindin kihlakunnan kruununvouti Nils Aspelung; Katarina S (kast. 17.11.) 1703; Katarina Elisabet S 1.11.1704, K 1.10.1742, pso 17.12.1724 Vikbolandin ja Hammarkindin kirkkoherra Brynte Aurell; Johannes S 3.9.1705, K 1757, Turun hovioik. auskultantti; Kristina S (kast. 13. 1.) 1707, pso Norrköpingin kaupunginsihtööri Ludvig Hillersröm; Helena S 25.8.1708, K (haud. 1.2) 1720; Peter S 13.10.1709, K 7.4.1779, Norrköpingin pormestari; Ulrika S 19.5.1712; Daniel S 1716, K 4.9.1775, varatuomari.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 157; Westerlund-Setterdahl 1915-1933 III, 381-383; Kuujo 1958, 167; Lempiäinen 1970; Mäkelä-Alitalo 2006.

Stachaeus, Laurentius Zachariae (k. 1696)

S 19.2.1659 Pernaja, K 1696 Porvoo. Vht Pernajan khra Zacharias Johannis Stachaeus ja Katarina Jacobsdotter Ruuth.

Yo Turku 1679, Upsala 1684. Maist. Turku 1682. Lukion ylim. lehtori 1688, matem. ja run. lehtori 1689. Porvoon khra 1695.

Valtiopäivämies 1693.

Pso Helena Thorwöste S 1675, K 1734, vht ruukinpatruuna Petter Thorwöste nuor. ja Margareta Sparf.

L Ebba, pso Porvoon pormestari Jakob Wijkman.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 89; Kotivuori 2005, #2699.

Strandenius, Andreas Johannis (k. 1688)

S Viipuri, K 1688 Mikkeli.

Yo Turku 1662, maist. 1667. Viipurin triviaalikoulun rehtori 1667. Matem. ja run. lehtori 1669. Mikkelin khra 21.7.1676, rov. 1679.

Valtiopäivämies 1675.

Kirjallinen tuotanto: SKB nro 3485.

Pso Sara Nycopensis, eli leskenä Viipurissa 1696, vht piispa Nicolaus Nycopensis ja Katarina Iheringia.

L Katarina, pso Savitaipaleen khra HenriK Langell.

Lähteet: Akiander - Voipio II, 278, 301; Kotivuori 2005, #1560.

Thauvonius, Abraham nuor. (k. 1689)

S Turku, K. 1689 Mikkeli. Vht Viipurin piispa Abraham Thauvonius ja Beata Iheringia.

Yo Turku 1665, maist. 1682. Log. ja fys. lehtori 1679. Lukion rehtori 1682 ja 1688. Mikkelin khra ja rov. 1688.

Pso Elisabet Lagbom.

L Alexander S (kast. 30.2.1689), luutn.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 II, 288; Kotivuori 2005, #5021.

Thesleff, Claudius Johannis (1602-1666)

S 1602 Viipuri, K 15.8.1666 Viipuri. Vht kauppias Hans Thesleff ja Katarina Strählman.

Yo Upsala 1628. Vih. papiksi 19.1.1630. Yo Tartto, Leiden 1632, Königsberg 1633, maist.

Tartto 1635. Sotilaspastori Jakob Skotten rykmentissä. Viipurin triviaalikoulun konrehtori 25.11.1635. Log. ja fys. lehtori 1641, lisäksi 29.10.1650 Siikaniemen khra, 1. teol. lehtori 1653.

Rehtori 1642, 1645, 1651, 1653. Viipurin trov. 17.6.1657.

Valtiopäivämies 1638, 1644 ja 1650.

Kirjallinen tuotanto: SKB nro 3790.

Pso Anna Eriksdotter K 12.12.1666.

L Wendla K (haud. 20.10.) 1661, pso 4.12.1660 lehtori Benjaminus Krook; Claudius K ennen 1686, kauppias Viipurissa; Katarina, pso 6.1.1658 Jääsken khra Andreas Heinricius; poika K (haud. 25.1.) 1656.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 415; Durchman (utg.) 1929, 109, 136; Lundén Cronström 1963; Nuorteva 1997, 373-377.

Tolia, Matthias Jacobaeus (1582-1656)

S helmikuu 1582 Viipuri, K 8.1.1656 Viipuri. Vht raatimies Jakob Andersson Tolia ja Brita Simonsdotter.

Viipurin katedraalikoulun oppilas 1589. Vih. papiksi Turussa 1610. Jacob De la Gardien rykmentin pappi. Yo Rostock, Wittenberg 1615, maist. 1617, Giessen, Rostock, Greifswald 1619. Viipurin koulun teol. lehtori 16.11.1619. Trov. 1631. 1. teol. lehtori 1641-1648.

Valtiopäivämies 1621 ja 1633.

Kirjallinen tuotanto: SKB nro 3881.

Pso Birgitta Petersdotter, vht Viipurin linnanvouti Peter Hemmingsson.

L Benjamin, Koiviston khra, Samuel K 2.8.1652, lukiolainen, tytär K 1655, pso 1 kauppias Jost Kölling, pso 2 14.11.1652 muotokuvamaalari Valentin Betge; kolme poikaa ja kaksi tyttärtä kuolivat nuorina.

Lähteet: Jansson 1995, 47; Akiander - Voipio 2008 II, 415-416; Heininen 2004; Wattrangius 1656; Kotivuori 2005, #699.

Ursinus, Jacobus (k. 1705)

S Viipuri, K 1705 Rantasalmi. Vht satulaseppä Sigfrid Björn.

Yo Turku 1662, maist. 1668. Viipurin triviaalikoulun kollega 1666, rehtori 1668. Log. ja fys. lehtori 1673. Kerimäen khra 1680, Rantasalmen khra 1692.

Pso 1 Margareta Nilsson Lindormi, vht Pyhtään khra Nils Lindormi, pso 2 Regina von Udding.

L Nils K 1724, Savon jalkaväkirykmentin pappi, 1716 Ångermanlannin Arnäsän khra; Jakob K 1734, Rantasalmen kpl; tytär, pso Kuopion khra HenriK Argillander; tytär, P kornetti Jakob Zitting; tytär, pso Rantasalmen kpl Jakob Hallitus; Kristina.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 II, 223; Kotivuori 2005, #1559.

Wattrangius, Michaela Johannis (k. 1657)

S. 1624 Södertälje, K 24.3. (haud. 5.4.) 1657 Viipuri. Vht Södertäljen khra Johan Wattrangius ja Brita Michelsdotter Roslagius.

Yo Upsala 1633, maist. 1646. Log. ja fys. lehtori 1648, kaunop. lehtori 1652, 2. teol. lehtori 1653, trov. 10.10.1656.

Valtiopäivämies 1650 ja 1655.

Kirjallinen tuotanto: SKB 4386–4387; Collijn 1942–1944, 1005.

P Brita, vht piispa Petrus Bjugg ja Maria Kylander.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008, II, 416; Durchman (utg.) 1929, 119.

Winter, Christiernus Olai (k. 1667)

S Viipuri, K 1667 Jääski. Vht Viipurin pormestari Olof Oloffson Winter.

Yo Rostock 1623, Upsala 1628, maist. 1635. Viipurin koulun teol. lehtori 1634, 2. teol. lehtori 1648. Rehtori 1646 ja 1651. Jääsken khra 1652.

Valtiopäivämies 1634, 1636, 1638 ja 1649. Pappissäädyn puhemies Savon ja Karjalan säätyjen kokouksessa Viipurissa 1657.

Pso 1 Karin Nilsson, vht piispa Nicolaus Magni Carelius ja Johanna Matsdotter, pso 2 Anna von Borgen, vht raatimies Herman von Borgen ja Anna von Broken.

L Kristian K 1701, Viipurin koulun kollega; Karin; Elin; Margareta K 1690, pso henkikomissaari Matias Hedenius; Anna, pso Pielisjärven khra Peter Herkepaeus.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 299, II, 184; Nuorteva 1997, 355, 363.

Winter, Henricus Martini (k. 1694)

S Viipuri, K 12.5.1694 Viipuri. Vht porvari Mårten Olofsson Winter ja Brita Pettersdotter Stråhlman.

Yo Turku 1672, maist. 1679. Viipurin triviaalikoulun rehtori 1678. Matem. ja run. lehtori 1679, 2. teol. lehtori 1682.

Valtiopäivämies 1680.

Pso 1 Agneta Boisman K 1692, pso 2 Brita Bärckroot K 1693, pso 3 1693 Anna Prytz.

L Henricus K 1734, Kiteen khra.

Lähteet: Akiander 1866, 319; Kotivuori 2005, #2174.

Wång, Johannes (k. 1728)

S Uusikirkko (T. I.), K 28.12.1728 Helsinki. Vht Vehmaan kihlakunnan kruununvouti Petter Olofsson Wång ja Elisabet Lund.

Yo Turku 1695, Upsala 1703. Hist. ja mor. lehtori 1710.

Matthias Martinius vihki papiksi Viipurissa 15.8.1710, David Lund vihki uudestaan Porvoossa 27.9.1711. Helsingin koulun rehtori 1711. Avusti kesällä 1712 piispa Johannes Gezeliusta Turussa Viipurin hiippakunnan asioiden hoidossa. Pakeni Tukholmaan 1713 ja toimi siellä sotilaspappina. Helsingin khra 17.11.1721.

Valtiopäivämies 1713-1714.

Pso 1713 Hebla Kristina Godenhjelm K 1749, vht Turun hovioikeuden siht. Johan Godenhielm ja Sofia Katarina Rosendal.

L Fredrika S 1722; Peter S 1723, K 1750, Karjalan rakuunarykmentin saarnaaja; David K 1789, tilanomistaja Bromarvissa; Kristina Elisabet.

Lähteet: Akiander - Voipio 2008 I, 158; Rimpiläinen 1979, 42-43; Kotivuori 2005, #4094.

Viitteet

- 1** Artikkelin runko muodostuu liitteenä olevasta Viipurin lukion kaikkiaan 41 lehtoria käsittävästä matriikkelista. Kyseessä on paremminkin kollektiivibiografia kuin varsinainen kouluhistoria.
- 2** Lappalainen 2014, 195. Yhtenäistämislitiikasta laajemmin Lehtinen 1961, kirkollisesta yhtenäistämisestä Heininen 1985.
- 3** Alopaeus 1804-1817, 30.
- 4** Bjugg valtaneuvostolle 3.7.1643. Gummerus 1902, 101.
- 5** Constitutiones sive leges et statuta Gymnasij Wiburgensis. Leinberg 1884, 377-408.
- 6** Lundström 1893, 227-234; Hall 1911, bilaga, 14-54.
- 7** Esimerkiksi SKB nrot 273, 833, 2239, 3790, 3791.
- 8** Heininen 1990; Heininen 2005, 22-31.
- 9** Ruuth - Halila 1974, 342.
- 10** Viipurin tuomiokapituli K. M.:lle 19.7.1679. Leinberg 1884, 415-416.
- 11** Maaherra Johan Rosenhane kertoo päiväkirjassaan, että vuoden 1652 rehtorinvaihdosjuhllisuuksien jälkeen ”teinit juoksivat hulluina kaduilla ja löivät muutamia porvareita.” Jansson 1995, 39.
- 12** Jansson 1995, 47.
- 13** Ruuth - Halila 1974, 360; Lackman 2003.
- 14** ”Näet paraimmissa kouluviroissa, Viipurin-Porvoon sekä, ennen akatemian perustamista, Turun lukion lehtoreina, rehtoreina ja konrehtoreina, olivat nuousevien valtasukujen edustajat tuomiokapitulin jäseniä, joten he suuresti vaikuttivat hiippakuntansa asioihin, ja helposti kapitulin myötävaikutuksella tulivat paraimpain pitäjän kirkkoherroiksi.” Suolahti 1919, 263.
- 15** Suolahti 1919, 25.
- 16** Suolahti 1919, 35-36.
- 17** Henricus Boisman, Petrus Carstenius, Ericus Dahlman, Andreas Heinricius vanh. ja nuor., Georgius Helsingius, Andreas Strandenius, Claudius Thesleff, Matthias Tolia, Jacobus Ursinius, Christiernus ja Henricus Winter.
- 18** Arvidus ja Magnus Alopaeus, Barthollus Lacmannus.
- 19** Petrus Carstenius, Carolus Laurbecchius, Joachimus ja Samuel Nycopensis sekä Abraham Thauvonius nuorempi.
- 20** Martinus Agrelius, Gustavus Berner, Ernestus Gestrinus, Andreas Heinricius nuor., Georgius Helsingius, Benjaminus Krook, Barthollus Lacmannus, Andreas Peuronius, Laurentius Stachaeus ja Michael Wattrangius.
- 21** Arvidus ja Magnus Alopaeus.
- 22** Henricus Boisman, Henricus Carstenius, Magnus Klingius ja Christiernus Winter.
- 23** Ericus Brumerus, Claudius Thesleff, Matthias Tolia, Jacobus Ursinus ja Henricus Winter.
- 24** Jacobus Printz.
- 25** Ericus Dahlman, Andreas Heinricius vanh., Nicolaus Limatius, Johannes Serlachius ja Johannes Wång.
- 26** Nicolaus Bruzelius, Paulus Heintzius ja Matthias Martinus.
- 27** Petrus Carsteniuksen tulosta tuomiorovastiksi Heininen 2001, 399-400.
- 28** Ruuth - Halila 1974, 74.
- 29** Laasonen 2000.
- 30** Akateemisia opinnäytteitä ei ole laskettu mukaan, ei myöskään eri paikoissa julkaistuja tilapäisrunoja.
- 31** Heininen 2001, 392-393.
- 32** Viipurin linnan huonetiloja ei tarkkaan tunneta. Todennäköisin esityspaikka oli kuitenkin päälinnan 12-ikkunainen Kuningattarensali, joka vuonna 1676 muiden vanhojen tilojen tapaan muutettiin viljamakasiiniksi. Linnan tiloista Hackman 1944, 92, 109-110.
- 33** I Jesu nampn! Amen. Thet Himmelske Consistorium, tilhoopa kallat, för våra förste föräldrars ynkeliga affall skull: uthi een lijten Skohle öfning och Comoedia medh någre Skohle-gåssar, närwarande Höge sampt Lågre Ståndsz-Personer,

- uppå Wijborghs Slott repräsenteradh och förestält Anno 1674 den 19 febr. aff M. Petro Carstenio Schol. Cathed. Wijborg. Stockholm Tryckt aff Joh. Georg. Eberdt, Åhr 1674. År 4 arck i 8:o.
- 34** Åbo Tidningar 1792, nr 22 (29.5.1792), 27 (2.7.1792), 28 (9.7.1792) ja 29 (16.7.1792). Carsteniuksen osuuden kuvaus perustuu tähän selostukseen.
- 35** Paavolainen 1999, 30–42.
- 36** Then fångne Cupido. Ballet. Som then Högborne Stormächtige Drottning Maria Eleonora, Til Ähra Danßades på Stockholms Slott Den 1. Dag i November Månadt Åhr 1649. Tryckt hoos Ignatium Meurer, Kongl. Booktr. Åhr 1668. Nordström - Olsson (utg.) 1976, 56–80.
- 37** Dianan osassa tanssi ja resitoi kuningatar Kristiina itse, joka oli hiljakkoin ilmoittanut Ruotsin säädyille, ettei ole aikeissa avioitua eikä saada perillisiä. Nordström - Olsson (utg.) 1976, 235. Venuksen osassa oli Kristiinan hovineito Ebba Sparre ja Cupidona paasi Eric Appelgren.
- 38** Nimi Astrild esiintyy Stiernhielmin runoudessa pohjoismaisena vastineena Cupidolle.
- 39** ”Elsa Duwall peri Ahvenkosken kartanon arvokkaine kalastamoineen, sekä Summan ja Tavastilan kartanot Vehkalahdella.” Lappalainen 2005, 183.; myös Korhonen 1981, 246–247.
- 40** Heininen 2001, 404.
- 41** SKB nro 2552; ”Teosta ei voi suositella Ruotsin historian opiskeluun”, kommentoi kustavilaisen ajan oppihistorioitsija C. G. Warmholtz. Alopaeus 1804–1817, 300–301; Lehtinen 1969, 140–141.
- 42** Martinius 1686; Tarkiainen 1927, 13.
- 43** Vihonen 1983.
- 44** SKB nrot 549 ja 713. Kirjapainosta Perälä 1999; Perälä 2000 II, 41–45, 409–465.
- 45** SKB nro 271.
- 46** Alopaeus 1804–1817, 300; Simolin 1909, 171–172.
- 47** Rachlitius 1631. Riiassa painettu teos on omistettu Liivinmaan sotakomissaari Erik Andersson Tranalle.
- 48** SKB nrot 2237, 2239.
- 49** SKB nrot 2237–2239; Lackman 2002.
- 50** SKB nro 3790. Runoelman lienee toimitannut painoon Thesleffin lehtorikollega Arvidus Forstadius, joka oli matkalla Göteborgin valtiopäiville.
- 51** Johannes Serlachiuksen tuomarivala 15.5.1685. Lempiäinen 1970, 103.
- 52** Simolin 1909, 80–86; Heininen 2001.
- 53** Tiedot tarkastuksista samoin kuin säilyneet pöytäkirjat painottuvat viimeisten kolmen piispan kausille. Pöytäkirjat on julkaissut Häkli 2015.
- 54** Lempiäinen 1967, 87–88; Heininen 2005, 43–46; Häkli 2015, 71, 73, 76, 78, 81, 83, 88, 99, 103, 105, 109, 116, 120, 122, 126, 134, 158, 162, 170, 176, 212, 215, 218, 221, 241, 243, 246, 253, 259 60, 266, 296, 306, 312, 319, 321, 323, 327, 331, 332, 338, 341, 344, 349, 352, 369, 393, 395, 397, 400.
- 55** Magnus Laghe oli tällöin vielä vihkiäisiinsä Turun tuomiokirkkoon matkustavan piispaksi nimetetyt Henricus Carsteniuksen apulainen, josta tuli pyhien kielten lehtori 1681.
- 56** Heinricius toimi tarkastuksella notaarina, lehtori hänestä tuli vasta 1698.
- 57** Tuomiorovastia eivät piispat ottaneet mukaansa. Sen sijaan Bångin ollessa valtiopäivillä Petrus Carstenius tarkasti 23.1.1687 Savitaipaleen ja merkitsi pöytäkirjaan, että kyseessä oli ”Visitatio Classica eller Archipraepositalis”. Häkli 2015, 333.
- 58** Pöytäkirjat ovat vuosilta 1690 (Asikkala, Orimattila), 1692 (Asikkala), 1693 (Orimattila), 1696 (Orimattila), 1700 (Hauho), 1703 (Jämsä), 1707 (Jämsä), 1710 (Hauho) ja 1712 (Jämsä). Häkli 2015, 67–76, 85, 130–136, 308–309, 316.
- 59** Lempiäinen 1967, 428, 462, 486, 498, 501; Häkli 2015, 183–193, 353–378.
- 60** Heininen 2005, 55–56.
- 61** Heininen 2005, 57.
- 62** Sen sijaan seuraavana rukouspäivänä 11.5. kuninkaalle saarnannut ”tohtori Jöns” eli myöhempi Turun piispa Johannes Terseus ”poikkesi täydellisesti tekstistä ja pilkkasi Rooman paavia”. Rosenhanen päi-

- väkirja 6.5. ja 11.6.1655. Jansson 1995, 144. Maaherra oli Viipurin vuosinaan istunut ahkerasti tuomiokirkossa ja kuunnellut piispaa, tuomiorovastia ja siellä saarnaneita lehtoreita (Winter, Thesleff, Boisman, Wattrangius, Forstadius, Ristelius ja Rachlitius). Maininnan ”kaunis saarna”, hän merkitsi kolmesta Wattrangiuksen saarnasta, kun taas tuomiorovasti puhui liian hiljaisella äänellä. Jansson 1995, 38, 51, 63–65, 70, 101.
- 63** Heininen 2005, 43, 58.
- 64** Simolin 1909, 71–74; Heininen 1985.
- 65** Lempiäinen 1970. Serlachius istui vielä vuosien 1713, 1723 ja 1726–1727 valtiopäivät, kaksi viimeistä kylläkin Linköpingin hiippakunnan edustajana.
- 66** Leinberg 1884, 415; Tuija Laineen artikkeli tässä teoksessa.
- 67** Kun sodissaan voittamaton Kaarle X Kustaa vilustui ja kuoli keuhkokuumeeseen Göteborgin valtiopäivien aikana tammikuussa 1660, Arvidus Forstadiusen ja Mikkelin kirkkoherra Johannes Broteruksen osaksi tuli valvoa yksi yö kuninkaan paarien ääressä. PRP 1, 455; Heininen 2005, 59.
- 68** Rantasalmen kirkkoherra, entinen kaunopuheisuuden lehtori Andreas Heinricius pysyi virassaan koko isonvihan ajan.
- 69** Koskenvesa 2005, 73–75.
- 70** Suolahti 1919, 264.
- 71** Koskenvesa 2005, 78–79.
- 72** Koskenvesa 2005, 131.
- 73** Hultin 1920, 56–57; Koskenvesa 2005, 133–135. Tuomiorovasti Helsingiuksen tytär Katarina avioitui historian lehtorin, myöhemmän piispan Johan Nylanderin kanssa.
- 74** Henrik Helsingiukselta tuli Iisalmen, Georg Helsingiukselta Rantasalmen ja Andreas Heinriciukselta Mikkelin kirkkoherra.
- 75** Kukaan heistä ei yltänyt piispanvirkaan. Tarkiainen – Autio 2002.
- 76** Alopaeus 1804–1817; Tarkiainen 1985, 278–294. Magnus Alopaeus oli ehdolla kolmessa piispanvaalissa, joista kahdes- sa hän sai enimmät äännet. Piispuus tuli suvun osaksi kuitenkin vasta 1885, jolloin Carl Henric Alopaeus nimitettiin Porvoon piispaksi.
- 77** Magnus Alopaeuksesta tuli Viipurin tuomiorovasti 1755. Hänen poikansa, Magnus Jacob Alopaeuksen serkut Maximilian ja David ryhtyivät diplomaatin uralle ja toimivat molemmat Venäjän lähettiläinä Berliinissä. Tarkiainen – Autio 2002.
- 78** Tarkiainen – Autio 2002.
- 79** Melartopaeuksen lähinnä gynekologian alaan kuuluva väitös on ensimmäinen tunnettu suomalaisen puolustama lääketieteellinen väitöskirja. Heininen 1977, 41–42.
- 80** Kyösti Väänänen on tehnyt kattavan tutkimuksen pappissivistyksestä Vanhassa Suomessa, mutta vastaava tutkimus suurvaltakauden Viipurin hiippakunnan papistosta puuttuu.

Lähdeluettelo

Painetut lähteet

- Alopaeus 1699.** Alopaeus, Arvidus, Breviarium Rhetoricum. Viburgi.
- Martinius 1686.** Martinius, Matthias, Parnassus regum sveciae. Aboae.
- Martinius 1689.** Hodegus Finnicus... Eller finsk wägwijsare. Holmiae.
- Rachlitius 1631.** Rachlitius, Johannes, Laus et series venerandorum et ecclesiae et scholae antistitum. Rigae.
- Wattrangius 1656.** Wattrangius, Michael, Lijk-predikan öfwer... Matthiam Jacobaeum Toliäm. Åbo.
- Åbo Tidningar 1792.**

Lähdejulkaisut

- Durchman (utg.) 1929.** Durchman, Osmo (utg.), Domkyrkans i Viborg räkenskaper 1655–1704. Suomen Sukututkimusseuran Vuosikirja XII. Helsinki: Suomen Sukututkimusseura.
- Häkli 2015.** Häkli, Esko, Biskops- och prostvisitationsprotokoll från det äldre Viborgska stiftet. SKHST 231. Helsingfors: FKHS.
- Jansson 1995.** Jansson, Arne, Johan Rosenhanes dagbok 1652–1661. Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. Handlingar del 18. Stockholm: Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia.
- Leinberg 1884.** Leinberg, K. G., Handlingar rörande finska skolväsendets historia I. Jyväskylä.
- Nordström - Olsson (utg.) 1976.** Nordström, Johan, Olsson, Bernt (utg.), Samlade skrifter av Georg Stiernhielm. Första delen. Poetiska skrifter. Andra bandet. Kommentar. Svenska författare utgivna av Svenska Vitterhetssamfundet VIII. Stockholm: Svenska Vitterhetssamfundet.
- PRP 1949–1962.** PRP, Prästeståndets riksdagsprotokoll 1–4. 1642–1719. Uppsala – Stockholm – Norrköping.
- Simolin 1916.** Simolin, Albin, Urkunder rörande det äldre wiborgska stiftet I. SKHST 13:1. Helsingfors: FKHS.
- SRP 1891.** SRP, Svenska riksrådets protokoll VI. Stockholm.

Bibliografiat

- Collijn 1942–1944.** Collijn, Isak, Svensk bibliografi. 1600-talet. Uppsala.
- SKB 1996.** Laine, Tuija, Nyqvist, Rita (toim.), Suomen kansallisbibliografia 1488–1700. SKST 642/HYKJ 59. Helsinki: SKS, Helsingin yliopisto.

Tutkimuskirjallisuus

- Akiander 1866.** Akiander Matthias, Skolverket inom fordna Wiborgs och nuvarande Borgå stift. Helsingfors.
- Akiander - Voipio 2008.** Akiander, Matthias, Voipio, likko B., Östra Finlands herdaminne I-II. Helsingfors: Finska vetenskaps-societeten.
- Alopaeus 1804–1817.** Alopaeus, Magnus, Borgå gymnasii historia. Åbo.
- Astala 1952.** Astala, Keijo, Tuomiorovasti Maunu Alopaeuksen muistiinpanot vuosilta 1706–1716. Ramus virens. SKHST 52. Helsingfors: SKHS.
- Callmer 1988.** Callmer, Christian, Svenska studenter i Rostock 1419–1828. Personhistorisk tidskrift.
- Castrén 1927.** Castrén, Gunnar, Petrus Carstenius. SBL 7.
- Hackman 1944.** Hackman Alfred, Bidrag till Viborgs slotts byggnadshistoria. Analecta archaeologica fennica XI. Helsingfors: Arkeologiska kommissionen.
- Hall 1911.** Hall, B. Rud., Johannes Rudbeckius (Ner.) I. Uppsala.
- Heikkinen 1969.** Heikkinen, Antero, Paholaisen liittolaiset. HTutk. 78. Helsinki: SHS.
- Heininen 1977.** Heininen, Simo, Gabriel Melartopaeus – syrjäytetty suomalainen kirkonmies suurvaltakauden alussa. SKHSV 1974–1977. Helsinki: SKHS.
- Heininen 1985.** Heininen, Simo, Skorpionien ja barbaarien keskellä – piirteitä suurvaltakauden kirkollisesta yhtenäistämiskirjallisuudesta. Historiallinen aikakauskirja. Helsinki: SHS, HYL.
- Heininen 1990.** Heininen, Simo, Biskopsutnämningarna i Finland 1554–1642. Teoksessa Reformationens konsolidering i de nordiska länderna. Skrifter utgivna av Nordiskt institut för kyrkohistorisk forskning 6. Oslo: Nordiskt institut för kyrkohistorisk forskning.

- Heininen 2001.** Heininen, Simo, Taivaallinen ja maallinen konsistori. Petrus Carstenius Viipurin tuomiorovastina 1683-1708. Teologinen aikakauskirja. Helsinki: Teologinen julkaisuseura.
- Heininen 2003.** Heininen, Simo, Carstenius, Petrus. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Heininen 2004.** Heininen, Simo, Tolia, Matthias Jacobaeus. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Heininen 2005.** Heininen, Simo, Vanha Viipurin hiippakunta. Viipurin & Porvoon & Tampereen hiippakunnan historia 1554-2004. Helsinki: Edita.
- Heininen 2011.** Heininen, Simo, Maaherra ja hänen piispansa. Johan Rosenhanen päiväkirjasta. Teoksessa Kirkkohistorian alueilla. Juhlakirja professori Hannu Mustakallion täyttäessä 60 vuotta. SKHST 217. Helsinki: SKHS.
- Hormia 1956.** Hormia, Yrjö, Ristelius. Genos.
- Hultin 1920.** Hultin, Arvid, Borgå gymnasii historia. SSLF 154. Helsingfors: SLS.
- Korhonen 1981.** Korhonen, Martti, Vehkalahden pitäjän historia II. Yhteiskunnallisesta kehityksestä 1600-luvulla sekä maakirjatilojen synty. Hamina: Vehkalahden kunta.
- Koskenvesa 1976.** Koskenvesa, Esko, Viipurin tuomiorovasti Petrus Carsteniuksen kuolinaika. Genos.
- Koskenvesa 1977.** Koskenvesa, Esko, Tuomiokapitulin sijoittaminen Porvooseen isonvihan jälkeen. SKHSV 1974-1977. Helsinki: SKHS.
- Koskenvesa 2005.** Koskenvesa, Esko, Porvoon hiippakunta 1721-1869. Teoksessa Viipurin & Porvoon & Tampereen hiippakunnan historia 1554-2004. Helsinki: Edita.
- Kotivuori 2005.** Kotivuori, Yrjö, Ylioppilasmatrikkeli 1640-1852. (<http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/>)
- Kuujo 1958.** Kuujo, Erkki, Käkisalmen kaupungin ja maalaiskunnan historia I. Lahti.
- Laasonen 1983.** Laasonen, Pentti, Papinvirkojen täyttö Suomessa myöhäiskaroliinisena aikana 1690-1713. SKHST 124. Helsinki: SKHS.
- Laasonen 2000.** Laasonen, Pentti, Bång, Petrus. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Lackman 2003.** Lackman, Matti, Lacmannus, Barthollus. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Laine T 2004.** Laine, Tuija, Martinius, Matthias. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Lappalainen 2005.** Lappalainen Mirkka, Suku - valta - suurvalta. Creutzit 1600-luvun Ruotsissa ja Suomessa. Helsinki: WSOY.
- Lappalainen 2014.** Lappalainen, Mirkka, Pohjolan leijona. Kustaa II Aadolf ja Suomi 1611-1632. Helsinki: Siltala.
- Lehtinen 1961.** Lehtinen, Erkki, Hallituksen yhtenäistämispoliittikka Suomessa 1600-luvulla. HTutk. 60. Helsinki: SHS.
- Lehtinen 1969.** Lehtinen, Erkki, Suomen varhaishistorian ja ristiretkikauden kuvasta uskonpuhdistus- ja suurvalta-aikana. HTutk.75. Helsinki: SHS.
- Lempiäinen 1967.** Lempiäinen, Pentti, Piispan- ja rovastintarkastukset Suomessa ennen isoavihaa. SKHST 73. Helsinki: SKHS.
- Lempiäinen 1970.** Lempiäinen, Pentti, Johannes Serlachiuksen ja Jonas Falanderin kopiokirjat. SKHSV 1968-1969. Helsinki: SKHS.
- Lempiäinen 2000.** Lempiäinen, Pentti, Helsingius, Georg. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Lundén Chronström 1963.** Lundén Chronström, Ingegerd, Herrar till hatt och värja. En bortglömd gren an släkten Thesleff. SSLF 397. Helsingfors: SLS.
- Lundström 1893.** Lundström, Herman, Laurentius Paulinus Gothus. Uppsala.

- Mäkelä-Alitalo 2006.** Mäkelä-Alitalo, Anneli, Serlachius, Johannes. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Nuorteva 1997.** Nuorteva, Jussi, Suomalaisten ulkomainen opinkäynti ennen Turun akatemian perustamista 1640. SKHST 177. Helsinki: SKHS.
- Paaskoski 2003.** Paaskoski, Jyrki, Krook, Benjamin Simonis. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Paavolainen 1999.** Paavolainen, Pentti, Students of 1647 meet Finland. Contextuality as a Key to a better Understanding of Surge! Nordic Theatre Studies, vol. 12.
- Perälä 1999.** Perälä, Anna, Uusia havaintoja Viipurin kymnaasin kirjapainon tuotannosta. Teoksessa Koulun ja kirjan maailma. Jukka Sarjalan juhla-kirja. Helsinki.
- Perälä 2000.** Perälä, Anna, Suomen typografinen atlas 1642-1827 I-II. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 65. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Rimpiläinen 1978.** Rimpiläinen, Olavi, In labore et aerumna. Luterilaisten seurakuntien papinvirkkojen hoito isonvihan aikana Suomessa. SKHST 108. Helsinki: SKHS.
- Rimpiläinen 1979.** Rimpiläinen, Olavi, Suomen julkiset koulut ja niiden opettajat isonvihan aikana. SKHSV 1978-1979. Helsinki: SKHS.
- Ruuth - Halila 1974.** Ruuth, J.W., Halila, Aimo, Viipurin kaupungin historia II. Lahti.
- Suolahti 1919.** Suolahti, Gunnar, Suomen papisto 1600- ja 1700-luvuilla. Porvoo: WSOY.
- Tarkiainen 1985.** Tarkiainen, Kari, Porvoon piispa Magnus Jacob Alopaeus 1743-1818. HTutk.128. Helsinki: SHS.
- Tarkiainen - Autio 2002.** Tarkiainen, Kari, Autio, Veli-Matti, Alopaeus. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Tarkiainen 1927.** Tarkiainen, V., Mattias Martinius. Virittäjä.
- Vihonen 1983.** Vihonen, Sakari, Suomen kielen kuvaus 1600-luvun kieliopeissa. Collegium scientiae. SKHST 125. Helsinki: SKHS.
- Virdestam 1921-1934.** Virdestam, Gotth., Växjö stifts herdaminne II-VIII. Växjö.
- Väänänen 1987.** Väänänen, Kyösti, Herdaminne för Ingermanland I. SSLF 538. Helsingfors: SLS.
- Väänänen 2003.** Väänänen, Kyösti, Carstenius, Henricus. Kansallisbiografia (<http://www.kansallisbiografia.fi/kb/>). Helsinki: SKS.
- Westerlund - Setterdahl 1915-1933.** Westerlund, Joh., Setterdahl, Joh, Linköpings stifts herdaminne II-IV. Linköping.